

України за значно завищеними цінами. Вони є набагато більшими за вартість відповідних продуктів у роздрібних торгових мережах. Хоча керівництво військового відомства спростовує цю інформацію, називаючи її фейком й спробою підірвати довіру суспільства до Міністерства оборони України [3, с. 403].

Висновки. Підсумовуючи викладанне, ми можемо стверджувати, що воєнний стан може створювати сприятливі умови для зростання корупції через великі витрати на оборону та військові потреби. Збільшення влади та авторитаризм під час воєнного стану призводить до більшого контролю над ресурсами та більшої можливості для корупційних дій. Зменшення рівня нагляду та перевірки може створювати сприятливі умови для корупції, оскільки влада може діяти без відкритого обліку та контролю.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С. Трансформаційні процеси у корупційних проявах в умовах військових дії на території України. *Київський часопис права*. 2022. С. 159–162. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/147/136>.

2. Кірюха К. І. Адміністративно-правове регулювання запобігання корупції в органах Національної поліції України. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. 2022. 268с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5244/1/kiruha_d.pdf.

Падалка Лілія Олегівна,

аспірант кафедри криміналістики

та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ

СИСТЕМА РИЗИКІВ ЯК ОБ’ЄКТ УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Організація ефективної протидії злочинній діяльності у сфері оподаткування вимагає систематизації та визначення типових груп ризиків, які можуть виникати під час протидії організованим формам злочинної діяльності, зокрема й у сфері оподаткування. Так, оцінка процесу протидії злочинності крізь призму системного підходу, на нашу думку, дозволяє виокремити такі основні групи ризиків, які повинні бути об’єктом управління у межах функціонування інтегрованої системи управління ризиками під час протидії злочинам у сфері оподаткування.

По-перше, інституційні ризики, пов’язані зі збалансованим формуванням відповідної системи державних інституцій, які забезпечують протидію злочинності у сфері оподаткування.

Опрацювання вітчизняного досвіду свідчить, що структурними елементами інституційних ризиків у цій сфері є:

а) створення значної кількості суб'єктів із суміжними повноваженнями та компетенціями, що призводить до міжвідомчої конкуренції і формування обгрунтованих ризиків зниження ефективності їх діяльності;

б) апробація зарубіжного досвіду щодо окремих моделей організації таких інституцій без належного системного наукового опрацювання можливості їх роботи у межах ustalених соціальних практик, сформованих українським суспільством;

в) відсутність чіткого розмежування функцій та компетенцій, що призводить до залишення окремих криміналізованих сфер у галузі оподаткування без належного оперативного контролю із одночасним надмірним посиленням оперативного контролю за іншими сферами.

По-друге, управлінські ризики, пов'язані з відсутністю розроблених сучасних управлінських практик щодо керування та організації роботи окремих процесів і сфер протидії злочинності. Слід зауважити, що формування нових управлінських практик є основою ефективності управління та розвитку відповідної системи, зокрема й системи управління ризиками. Водночас звернімо увагу, що управління ризиками, що пов'язані з використанням застарілих управлінських практик, перебуває у залежності із такими складниками:

а) моделлю кадрового забезпечення, оскільки кадрове забезпечення нових інституцій, які зорієнтовані на протидію податковій злочинності, здійснюється за рахунок працівників інших правоохоронних органів, зокрема й на управлінській ланці. З одного боку, це забезпечує відповідну керованість системою за рахунок досвідчених управлінців у сфері правоохоронної діяльності, а з іншого – перенесення у нові правоохоронні органи застарілих управлінських практик та заходів, особливо на регіональному рівні, що призводить до відсутності пошуку нових та нестандартних управлінських рішень, що значною мірою зумовлено усталеною психологічно-компетентнісною структурою мислення окремих керівників;

б) правовим регулюванням управлінської діяльності, для якого характерний імперативний метод, що звужує можливості вироблення інноваційних управлінських практик.

По-третє, правові ризики, пов'язані з неефективністю нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання протидії злочинності у сфері оподаткування. Опрацювання матеріалів практики свідчить, що правові ризики, як правило, пов'язані з такими елементами:

а) розбалансованість та неузгодженість різних правових норм, що призводить до конкуренції норм права під час правозастосування і, як наслідок, знижує ефективність такої діяльності, на що неодноразово зверталась увага у наукових джерелах та розроблялись відповідні моделі уникнення таких помилкових рішень [1; 3; 4];

б) прийняття нормативно-правових актів та окремих норм без проведення кримінологічної експертизи на предмет їх ефективності у протидії податковій злочинності та криміногенного потенціалу для розвитку нових форм та технологій злочинної діяльності у сфері оподаткування. Як відзначають вчені, об'єктом кримінологічної експертизи може бути будь-яке соціальне явище, процес, проєкт, що характеризується наявним чи можливим детермінаційним зв'язком зі злочинністю. Необхідність у проведенні кримінологічної експертизи виникає тоді, коли майбутня кримінологічна ситуація принципово не відтворює її сучасний стан. Така потреба може виникати у зв'язку із запровадженням соціальної інновації (нормативно-правового акту, програми розвитку регіону чи іншого стратегічного документа, інвестиційної програми тощо), яка ускладнює чи може ускладнити детермінаційний комплекс злочинності, посилити дію окремих детермінант, блокує чи може блокувати антикримінальні заходи. Продовжуючи, автор відзначає, що метою кримінологічної експертизи нормативно-правових актів і їх проєктів варто визнати виявлення та нейтралізацію (мінімізацію) дії нормативно-правових детермінант злочинності. Враховуючи це, завданнями зазначеної експертизи є: 1) з'ясування того, чи вирішує (знімає) нормативно-правовий акт або його проєкт соціальні суперечності та девіації, що є предметом його регулювання; 2) з'ясування того, чи не вносить нормативно-правовий акт або його проєкт додаткові елементи деструктивного характеру в систему соціальної регуляції, створюючи нові нормативно-правові криміногенні фактори; 3) з'ясування того, чи не створює нормативно-правовий акт або його проєкт перешкоди для ефективної реалізації кримінологічної політики; 4) підготовка об'єктивних, науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення положень нормативно-правових актів [2];

в) прийняття правових норм, які неможливо реалізувати у правозастосуванні через відсутність підзаконних нормативно-правових актів, які повинні забезпечити та є невід'ємною складовою правозастосування останніх;

г) надмірна зарегульованість окремих процесів і процедур у сфері оподаткування, що призводить до криміногенних ризиків, оскільки їх оцінка економічними агентами свідчить про оптимальність та рентабельність використання тінбових схем оподаткування. Необхідно наголосити, що проведене опитування податкових агентів свідчить, що ця проблема є особливо гострою і податкова система потребує виваженої та перманентної дерегуляції.

По-четверте, соціально-економічні ризики, пов'язані з слабо контрольованими та непередбачуваними змінами соціальних процесів та економічної ситуації під впливом зовнішніх факторів, прогнозування розвитку та трансформації яких ускладнене, зокрема військовими діями.

Список використаних джерел

1. Марін О.К. Конкуренція кримінально-правових норм: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів. 2001. 235 с.
2. Орлов Ю.В. Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів та їх проектів: науково-методичне забезпечення: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. К. 2010. 20 с.
3. Ус О.В. Кваліфікація злочину при конкуренції кримінально-правових норм, частини та цілого. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія ПРАВО. Випуск 55. Т.2. С. 110–114.
4. Ус О.В. Кваліфікація злочину при конкуренції спеціальних кримінально-правових норм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія ПРАВО. Випуск 56. Т.2. С. 79–82.

Пашинська Ірина Володимирівна,
стажист судового експерта центру судових
і спеціальних експертиз Українського
науково-дослідного інституту спеціальної
техніки та судових експертиз Служби
безпеки України

СУДОВА ПОЧЕРКОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ФОРМА ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ

Для повного, всебічного та об'єктивного розслідування кримінальних правопорушень нерідко доводиться залучати осіб, які мають спеціальні знання в галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла тощо. Судова експертиза є основною формою використання спеціальних знань у кримінальному процесі. Відповідно до ст. 101 КПК України «Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на питання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи» [1].

У Законі України «Про судову експертизу» чітко визначено права та обов'язки експерта. Законодавець вказує на проведення повного дослідження представлених експерту об'єктів та матеріалів кримінального провадження, дачу обґрунтованого та об'єктивного висновку щодо поставлених перед ним питань, як основний процесуальний обов'язок експерта тощо [2].

Компетенцією експерта буде наявність у нього свідоцтва на право самостійного проведення почеркознавчих експертиз, видане йому спеціальною експертно-кваліфікаційною комісією. У чинному законодавстві відсутнє чітке поняття спеціальних знань, що породжує численні питання та складнощі виконання певних завдань. Термін «спеціальні знання» законодавець всебічно згадує у КПК України, в